

Stavropolin syndrooma

I g o r K r j u t š k o v

Joulukuussa 2007 järjestettävät parlamentinvaalit ja maaliskuun 2008 presidentinvaalit ovat Venäjälle ratkaisevan tärkeitä. Vaalien edellä Venäjällä onkin kiinnitetty jälleen huomiota Pohjois-Kaukasuksen tilanteeseen, alue kun on hyvä esimerkiksi hallitsevan valtajärjestelmän sekä hyvistä että huonoista puolista. Toisaalta alueen epävakaa tilanne pakottaa myös etsimään jälleen ratkaisua yhä monimutkaisemmaksi käyvään kriisiin. Keväällä ja kesällä 2007 alueen rajojen sisällä tapahtui useita terroritekoja, mm. Dagestanissa, Ingušetiassa ja Tšetšeniassa. Toisaalta Venäjällä ollaan ajan mittaan jo totuttu näiden alueiden konflikteihin, ja luettelot menehtyneistä järjestyksenpitäjistä ja sivullisista ovat jo aikaa sitten muuttuneet tilastoiksi. Vaikka se saattaa kuulostaa kyyniseltä, kadunmies on jo tottunut näihin uutisiin. Stavropolin tapahtumat toukokuun 2007 osoittivat Pohjois-Kaukasuksen tilanteen räjähdysalttiuden ja myös sen, että tilanteen rauhoittamiseksi käydyt keskustelut eivät vastaa alueella vallitsevaa todellista tilannetta.

Alueella ei tällä hetkellä käydä laajoja taisteluita ja järjestystä ylläpitävät voimat ovat onnistuneet lamauttamaan separatististen liikkeiden toiminnan. Tästä johtuen myös terroriteot ovat vähentyneet. Kuitenkin sekä Pohjois-Kaukasuksen että laajemmin koko Venäjän etnopolitiinainen kriisi on saamassa uusia ilmenemismuotoja,

jotka näkyvät ensimmäistä kertaa juuri Stavropolin alueella.

Stavropolin alueen esimerkki osoittaa Pohjois-Kaukasuksen kriisin tietyt ominaispiirteet selvästi. Alue kuuluu Pohjois-Kaukasuksen ulkoisesti hyväosaisiin alueisiin. Silti myös täällä ollaan vielä kaukana täydellisestä idyllistä. Alueen vaikeasta tilanteesta puhuttiin Venäjällä viime toukokuun 24. päivän tapahtumien jälkeen. Tällöin Stavropolin luoteisessa kaupunginosassa puhkesi mellakoita. Ei ole tärkeää, osallistuiko liikehdintään 150 vai 400 ihmistä, pienessä kaupungissa määrä oli kuitenkin huolestuttavan suuri. Tällä hetkellä konfliktin syistä ja siihen osallistuneista ihmisistä on olemassa pari eri tulkintaa. Toisen mielipiteen mukaan kyse oli slaavien ja tšetšeenien kiistasta, toisen mukaan taas kristittyjen ja muslimien, mikä osaltaan johti uusiin teorioihin ”maailmojen ja uskontojen taistelusta”. Mellakassa kuoli yksi ihminen, tšetšeeniopiskelija.

Stavropolin tapahtumat hätkähdyttivät koko seutukuntaa ja tilanne alkoi kärjistyä. Kesäkuun kolmannen ja neljännen päivän välisenä yönä lääketieteellisen tiedekunnan lähellä olevalla kadulla murhattiin kaksi venäläistä nuorta. Tämä johti levottomuuksiin. Stavropolissa ja sen lähistöllä alkoi kierrellä mitä mielikuvituksellisimpia huhuja. Uskomattomimpiin kuului mm. se, että tšetšeenit olisivat julistaneet salaisen sodan slaaveja vastaan ja että kaupungissa oli tapettu ei suinkaan kaksi, vaan pari-kolmekymmentä ihmistä, ja että kaupunkiin on julistettu poikkeustila. Nämä huhut saivat käyttövoimansa tiedonkulun pirstaleisuudesta, kaupungin viranomaiset hämmentyivät eivätkä aluksi tienneet, kuinka

toimia. Tämä johti salaisiin kokoontumisiin ja kehotuksiin karkottaa kaikki ”kaukaasialaiset” Stavropolista.

Kuinka sattumanvaraisia nämä Stavropolin tapahtumat sitten loppujen lopuksi olivat? Yhden vastauksen mukaan nämä tapahtumat olivat täysin säännönmukaisia, kysymys oli ainoastaan siitä, missä räjähdys tapahtuu ja minkä muodon se saa. Stavropolin konfliktista tuli jäävuoren huippu, mitä kriisin ilmentymiin tulee. Seuraavaksi Novoaleksandrovsikissa tapettiin Terskin kasakka-alueen Ala-Kubanin osaston atamaani. Paikalliset asukkaat syyttivät tästä lihakombinaatin johtajaa, joka oli puolestaan gruusialainen. Kaupungissa pidettiin kokouksia, missä kaikui jälleen kehoitukset karkottaa ”kaukaasialaiset”. Jo ennen tätä tapausta alueen muissa osissa ja kaupungeissa tapahtui kansallisuuksienvälisiä kahakoita, jotka eivät nyt koostuneet ainoastaan slaavien ja ei-slaavien välisistä riidoista, vaan tappeluita nähtiin myös toisten kansallisuuksien edustajien välillä, esimerkiksi turkmeenien ja dagestanilaisten.

Mitkä sitten olivat näiden kahakoiden syitä? Niitäkin on useita. Ensin mainittakoon taloudelliset syyt. Suuri osa Stavropolin alueen asukkaista, kuten Pohjois-Kaukasuksen yleensäkin, on yleensä varsin alhaisella toimeentulotasolla. Alueella on korkea työttömyysaste. Tilannetta vaikeuttaa vielä se, että suurin osa alueen asukkaista on riippuvaisia maataloudesta, ja se on lievästi ilmaistuna tällä hetkellä syvässä kriisissä.

Toiset syyt liittyvät perinteisten moraaliseettisten periaatteiden murenemiseen, mikä johtuu nationalististen ja muiden radikaalien suuntausten leviämisestä. Moraalin kriisistä alueella ovat esimerkkinä huumeiden ja alkoholismien raju kasvu. Vielä 1980-luvun alussa Stavropolissa harva oli edes kuullut huumeista, saati että olisi niitä kokeillut. Nyt huumeet ovat jokapäiväinen ilmiö.

Kolmanneksi syynä on massiivinen väestökato ja alueelta pois muutto. Pohjois-Kaukasuksen alueella on 1990-luvun alusta lähtien ollut käynnissä mittava väestöliike. Tšetšenian ja Ingušetian alueelta on käytännössä kadonnut

huomattava venäjänkielinen väestönosa, ja venäjänkielinen asujaimisto pienenee samoin Dagestanissa ja Karajevo-Tšerkessiassa. Tällä on katastrofaalisia seurauksia Venäjälle. Venäläiset ovat yleensä toimineet integroivana väestönosana monikansallisilla alueilla ja muodostaneet samoin arvostetun ja pätevän työvoiman ytimen. Suuri määrä inguušeja on nyt jättänyt Pohjois-Ossetian samaan aikaan kun alueelle on saapunut pakolaisia maan eteläisistä osista. Venäläisten muuttajien valtaosa on asettunut Stavropolin alueelle.

Köyhyys ja työpaikkojen puute on pakottanut dagestanilaiset, tšetšeenit ja muiden Pohjois-Kaukasuksen kansojen edustajat etsimään onneaan muista Venäjän osista, niiden muassa Stavropolin alueelta. Osa muuttajista ei kuitenkaan mukaudu kantaväestön elämäntapaan uudelle alueelle saapuessaan. Etnisten ryhmien mukaan järjestäytynyt rikollisuus ja paikallisten asukkaiden perinteiden mielenosoituksellinen halveksunta tuovat lisää epävakautta Stavropolin tilanteeseen.

Sosiaalis-taloudellinen epävakaus, epävarmuus huomisesta ja moraaliseettinen kriisi muodostavat siis vihollisen kuvan perustan, oli tämä vihollinen sitten ”kaukaasialainen”, venäläinen tai mikä muu tahansa. Lisäksi tietyt poliittiset voimat haluavat sekoittaa kansallista karttaa.

Tässä tilanteessa liittovaltion ja paikallisten viranomaisten tehtävä olisi reagoida nopeasti tilanteeseen ja rauhoittaa se. Mutta mitä Stavropolissa tapahtui? Havaittavissa oli byrokratian kyvyttömyys tehokkaksiin toimenpiteisiin, puhumattakaan siitä, että toimia olisi suunniteltu strategisesti ja hallitusti. Itse asiassa juuri viranomaistahosta tuli yksi epätasapainoa lisäävä tekijä. Korruptio valtaelimityksissä, tuomioistuimissa ja järjestystä pitävissä elimissä lisääntyi kriittiseen pisteeseen. Siitä tuli monien Pohjois-Kaukasuksen alueiden normitila.

Näissä olosuhteissa etniset rikollisryhmät ”ratkaisevat” laittomin keinoin kaikki ongelmansa vallanpitäjien kanssa usein paikallisten asukkaiden kustannuksella. Alueen asukkaat kertovat suoraan siitä, että miliisi, tuomiois-

tuimet ja vallanpitäjät ovat korruptoituneita ja riippuvaisia rikollisista ryhmittymistä. Erillinen aihe ovat Stavropolin alueiden yksityistämisingelmat, niistä tällä hetkellä akuuteimpana maanomistuksen yksityistämispöytäkirja, joka on vasta alussa. Pohjois-Kaukasuksella yksityistäminen suoritettiin joko klaaniin kuulumisen tai byrokraattisen rakenteen mukaan. Paikalliset asukkaat tuntevat itsensä suojattomiksi näiden periaatteiden edessä. Tavallisen ihmisen luottamus valtiollisiin instituutioihin on rakoillut, mikä tekee tilanteen entistä otollisemmaksi ääri liikkeen leviämiseksi.

Kuinka tilanteesta päästään sitten eteenpäin? Ratkaisu on nähdäkseni varsin yksinkertainen:

ihmisoikeuksien ja -vapauksien palauttaminen, hallinnollinen ja oikeuslaitoksen reformi, talousjärjestelmän vapauttaminen, taistelu korruptiota vastaan, väestön koulutustason ja kulttuurisen tunteisuuden kohentaminen. Niin kauan kuin vaaleissa tullaan äänestämään poliittisten ohjelmien sijaan populistisia iskulauseita ja niitä ehdokkaita, joilla on kirkkaimmat vaalijulisteet, Pohjois-Kaukasuksen tila ei tule vakiintumaan, eikä liioin koko Venäjän.

Venäjän kielestä suomentanut Hanna Ruutu

VII Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen päivät (VIEPÄ)

Venäjän ja Euroopan välisen yhteistyön logistiikka

Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seura (VIETS) järjestää yhdessä Kymenlaakson ammattikorkeakoulun kanssa järjestyksessä seitsemännet Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen päivät (VIEPÄ) 13. – 14.3. 2008 Kouvolassa Kasarmin kampuksella.

Aiheena on Venäjän ja Euroopan välisen yhteistyön logistiikka.

Perinteiseen tapaan aihetta lähestytään useista eri näkökulmista. Materiaalisen yhteistyöverkoston lisäksi paneudutaan myös inhimillisen kanssakäymisen edellytyksiin kuten kieleen, kulttuurintuntemukseen ja historialliseen muistiin. Pääpuhujina ovat Dmitri Furman, Vladimir Kaganski ja Helena Rytövuori-Apunen. Lisäksi on luvassa vaalipaneeli, keskustelutilaisuus itäliikenteen haasteista sekä työryhmyöskentelyä.